

Amsterdam **B**orn **C**hildren and their **D**evelopment

NIEUWSBRIEF

juni 2014

Vorbereidingen nieuw meetmoment

Nieuwe medewerkers

Voeding & Gezondheid

ABCD-update

Nieuw meetmoment (Fase 4)

De eerste ABCD-kinderen zijn al weer 11 jaar en gaan na de zomervakantie naar groep 8! Om de ontwikkeling van de ABCD-kinderen goed te kunnen volgen, willen we daarom nieuwe gegevens gaan verzamelen. Voor de ABCD-studie wordt dit **Fase 4**. In vergelijking met fase 3 op 5-6 jarige leeftijd zullen er een aantal dingen veranderen. Vanaf nu zullen we de kinderen ook zelf vragen om een vragenlijst in te vullen. Hierdoor kunnen wij leren hoe kinderen denken over buitenspelen, eten en regels over bijvoorbeeld internetten. Net als 6 jaar geleden zullen ook de moeders een vragenlijst krijgen. Nieuw is dat deze keer ook de vaders gevraagd worden hoe zij denken over opvoeding, regels en of ze zelf bijvoorbeeld aan sport doen. Door deze informatie kunnen we meer leren over de ontwikkeling van de ABCD-kinderen en over verschillen tussen gezinnen.

De ABCD-studie gaat met haar tijd mee en wil daarom in deze fase de vragenlijsten zo veel mogelijk online afnemen. Het voordeel hiervan is dat we bij de ABCD-kinderen ook gedragstestjes kunnen afnemen die ontwikkeld zijn door de ADAPT groep van de afdeling ontwikkelingspsychologie van de Universiteit van Amsterdam. Met **IRAS** gaan we verder met onderzoek op het gebied van elektro magnetische straling. Gegevens over de gezondheid van de kinderen krijgen we via het laatste contactmoment van de jeugdgezondheidszorg.

Daarnaast zal samengewerkt worden met het **Sarphati Institute** om meer onderzoek te doen naar overgewicht op jonge leeftijd en de gevolgen daarvan. Na de zomervakantie zal gestart worden met de voorbereidingen voor **Fase 4**, vanaf dan kunnen jullie meer informatie vinden op onze website: www.abcd-studie.nl

Sarphati Institute

Het Sarphati Institute wordt een Amsterdams onderzoeksinstituut waarin overheid, wetenschap en bedrijfsleven gezamenlijk werken aan de bestrijding van welvaartsziekten zoals overgewicht, diabetes en hart- en vaatziekten. Daarvoor zullen belangrijke onderzoeksgebieden gecombineerd worden, zoals biomedisch onderzoek, culturele antropologie en ontwikkelingspsychologie. In eerste instantie zal de nadruk liggen bij de jeugd. De resultaten zullen gebruikt worden voor een effectieve bestrijding van overgewicht. Zie ook de website: www.ggd.amsterdam.nl/sarphati.

IRAS

IRAS staat voor Institute for Risk Assessment Sciences en is verbonden aan de Universiteit Utrecht. Het IRAS doet voornamelijk onderzoek naar de relatie tussen omgevingsfactoren en de gezondheid van de mens. Een van de omgevingsfactoren waar het IRAS momenteel onderzoek naar doet is de blootstelling aan radiofrequente velden door bijvoorbeeld het gebruik van draadloze- en mobiele telefoons, tablets en WIFI. De invloed daarvan op de gezondheid van kinderen is nauwelijks onderzocht terwijl het gebruik van telefoons en tablets door kinderen de laatste jaren sterk is toegenomen. In een nieuw Europees project 'Geronimo' wil IRAS samen met ABCD onderzoeken of er een relatie is tussen het gebruik van draadloze- en mobiele telefoons, tablets en WIFI op de ontwikkeling van het kind en op slaapgewoontes.

Antwoordkaartje voor e-mailadressen

Op het bijgevoegde antwoordkaartje kunt u uw e-mailadressen invullen. Ook kunt u uw e-mailadres mailen naar abcd@amc.nl. Op deze e-mailadressen ontvangt u de link voor het invullen van de vragenlijst. Onder de e-mailadressen wordt een prijs verloot.

Verhuisplannen?

Wilt u uw nieuwe adres doorgeven?

Telefoon: 020 566 1252

E-mail: abcd@amc.nl

ABCD-update

Even voorstellen...

Viyan Rashid is voedingskundige en docent Voeding en Diëtetiek aan de Hogeschool van Amsterdam. Daarnaast doet ze onderzoek naar de voeding van 5-jarige ABCD-kinderen. Welke voedingspatronen zijn er te onderscheiden? Is er een associatie tussen het voedingspatroon en het gewicht op 5, 7 en 10 jaar?

Sanne de Laat is jeugdarts en daarnaast in opleiding tot arts maatschappij en gezondheid. Sanne zal binnen de ABCD-studie onderzoek doen naar oorzaken van gedragsproblemen bij 5-jarige kinderen. Hebben kinderen die te vroeg geboren worden bijvoorbeeld meer gedragsproblemen thuis of op school?

Noekie van Lieshout is voedingskundige, gezondheids-wetenschapper en de nieuwe datamanager van de ABCD-studie. Noekie zal de nieuwe dataverzameling organiseren en zorgen dat alle verzamelde gegevens netjes geordend worden, zodat onderzoekers aan de slag kunnen met de nieuw gegevens.

Jessica Hrudey is apotheker en komt uit Canada. Ze is net afgestudeerd als gezondheidswetenschapper en werkt nu als onderzoeker bij de ABCD-studie. Jessica zal kijken naar risicofactoren voor overgewicht op jonge leeftijd en in hoeverre omgevingsfactoren een rol spelen in sociaaleconomische verschillen.

Leuke foto van jezelf?

Stuur hem naar ons!
Wie weet zie je hem dan terug op de website of in het informatiemateriaal voor het nieuwe meetmoment.
Foto's kunnen gemaaid worden naar: abcd@amc.nl.

Verhuizing

Inmiddels is de verhuizing van de GGD naar het AMC afgerond. Het verhuizen was nog een hele klus, want er zijn onder andere:

- ✓ 11783 buisjes bloed van moeder
- ✓ 3568 buisjes bloed van het kind
- ✓ 25 mappen met gegevens
- ✓ 11 dozen met meetspullen én
- ✓ 568 GB aan data verhuisd.

BBMRI

In totaal is er van 1216 kinderen bloed gebruikt voor het bepalen van de erfelijke kind kenmerken.

Zwangerschapsdossiers

De dataverzameling is afgerond. In totaal hebben we van 6752 moeders een zwangerschapsdossier teruggevonden bij de verloskundige of gynaecoloog.

"In the spotlights"

Lijkt het je leuk om iets te vertellen over jezelf aan de andere ABCD-deelnemers? Geef je dan op voor "in the spotlights"! In deze nieuwe rubriek willen we meer aandacht voor jou als deelnemer. Vertel iedereen wat je favoriete hobby is of welk spelletje je het liefste speelt. Geef je op door (je ouders) te (laten) mailen naar abcd@amc.nl.

ABCD-promoties

Het afgelopen jaar zijn twee van onze onderzoekers gepromoveerd.

Gerrit van den Berg (VU medisch centrum) promoveerde op het onderwerp: "Sociaaleconomische verschillen in cardiovasculaire risicofactoren in jonge kinderen".

Eva Loomans (Universiteit van Tilburg) promoveerde op het onderwerp "Invloeden in het vroege leven op neurocognitieve ontwikkeling en gedrag in 5-6 jarige kinderen".

Wil je meer lezen over de promoties kijk dan op onze website.

SOCIOECONOMIC
INEQUALITIES
IN CARDIOVASCULAR
RISK FACTORS IN
YOUNG CHILDREN

GERRIT VAN DEN BERG

From
the Womb
into the
WORLD

Early life influences on neurocognitive functioning
and behaviour in five to six year olds

E.M. Loomans

ABCD-wetenschapsnieuws

Vetten in het bloed van de moeder aan het begin van de zwangerschap

Het afgelopen jaar zijn binnen de ABCD-studie meerdere onderzoeken gedaan naar de vetten in het bloed van de moeder aan het begin van de zwangerschap. Vetten spelen een belangrijke rol in de zwangerschap bij de aanleg van de placenta en de groei van het kind. Iedereen heeft een bepaalde hoeveelheid vet nodig in de voeding. Sommige vitamines, zoals A, D, E en K zijn zelfs alleen oplosbaar in vette voedingsmiddelen!

Er zijn veel soorten vetten die in het lichaam allemaal een andere functie hebben. Verzadigde vetten uit de voeding worden omgezet in het "slechte" LDL cholesterol: LDL vervoert cholesterol van de lever naar de organen en kan er voor zorgen dat je bloedvaten dichtslibben. Onverzadigde vetten worden omgezet in het "goede" HDL cholesterol: HDL brengt het cholesterol naar de lever, de grote fabriek van het lichaam, waar het cholesterol wordt omgebouwd en verwerkt. Ook zijn er nog triglyceriden: deze vetten kunnen door je lichaam als energiebron worden gebruikt.

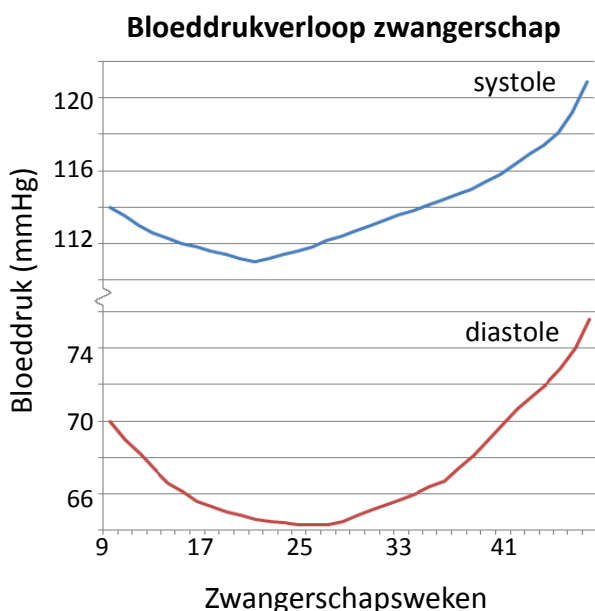

Gezondheid kind op 5 jarige leeftijd

Kinderen van moeders met hogere vetniveaus in het bloed aan het begin van hun zwangerschap hebben geen hogere bloeddruk of hartslag. Deze kinderen hebben wel net als hun moeders verhoogde vetniveaus in hun bloed, maar hun suikerhuishouding is niet veranderd.

Bloeddrukverloop in de zwangerschap

Zwangeren met hoge vetniveaus in het bloed, hebben een hogere bloeddruk aan het begin van de zwangerschap, dan zwangeren met lagere vetniveaus en hun bloeddruk bleef gedurende de hele zwangerschap hoger. Ook overgewicht zorgt voor een hogere bloeddruk tijdens de hele zwangerschap. Lagere vetniveaus en een gezond gewicht kunnen zorgen voor een lagere bloeddruk tijdens de zwangerschap.

Aangeboren afwijkingen

Zowel te veel als te weinig triglyceriden in het bloed tijdens de vroege zwangerschap kan de kans op een kind met een aangeboren afwijking iets verhogen.

Gezonde producten

Hiernaast staan twee producten die goed zijn voor je HDL en LDL.

Bosbessen zorgen er voor dat er minder LDL in het bloed komt.

Avocado's verlagen LDL in het bloed en verhogen HDL.

Producten met onverzadigde vetten zijn gezonder dan producten met verzadigde vetten.

Verzadigde vetten:

- Kaas
- Vlees
- Roomboter
- Chips
- Chocolade
- Koekjes

Onverzadigde vetten:

- Sesamzaadjes
- Pompoenpitten
- Pinda's
- Vis
- Olijven
- Olie / vloeibare margarine

Het is dus belangrijk om méér producten met onverzadigde vetten te eten en minder met verzadigde vetten.

Vervang bijvoorbeeld een handje chips door een handje nootjes en bak in vloeibare margarine of olie. Gebruik 1 eetlepel per persoon.

ABCD-wetenschapsnieuws

Vitamine D aan het begin van de zwangerschap en gezondheid van het 5-jarige kind

De hoeveelheid vitamine D in je bloed is van invloed op je gezondheid. Tijdens de zwangerschap komt vitamine D tekort veel voor, vooral bij zwangeren met een donkere huidskleur. Of vitamine D tekort aan het begin van de zwangerschap ook van invloed is op de lengte groei en de gezondheid van het kind op 5-jarige leeftijd, hebben we onderzocht in de ABCD-studie. We vonden geen effect van vitamine D tekort van de moeder op de lengte groei en op de meeste gezondheidsmaten, zoals overgewicht en bloeddruk. Op gezondheidsmaten die samenhangen met de suikerhuishouding vonden we echter dat kinderen van moeders met overgewicht en vitamine D tekort de slechtste uitkomsten hebben.

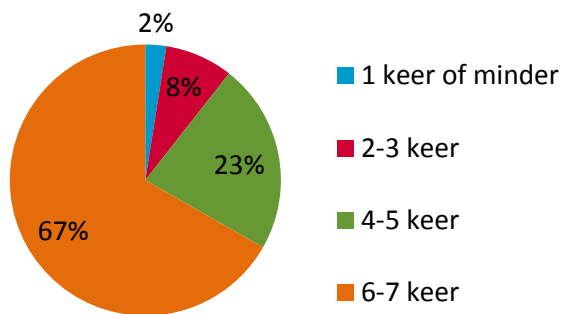

Vitamine D wordt aangemaakt door blootstelling aan de zon. Elke dag een half uurtje buiten spelen is voldoende voor je dagelijkse hoeveelheid vitamine D.

Gezond eten

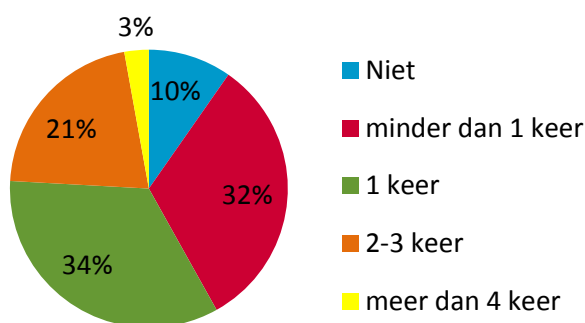
Voor kinderen, maar ook voor volwassenen, is het belangrijk dat ze gezond eten. Binnen de ABCD-studie is onderzoek gedaan naar wat 5-jarige kinderen per week eten. Hieronder staan twee grafiekjes, het aantal keren dat fruit en chips werd gegeten per week.

Fruit per week

De meeste kinderen eten elke dag fruit. Kinderen die fruit eten, eten gemiddeld iets meer dan 1 stuk.

Chips per week

De meeste kinderen eten 1 keer per week chips. Als de kinderen chips eten, eten ze gemiddeld 3 handjes, zo'n 20 gram dus.

Astma kind

Wij hebben onderzocht of overgewicht van de moeder tijdens de zwangerschap een rol speelt bij de kans op piepende ademhaling of astma bij het kind. Eerder onderzoek naar dit verband heeft hierover nog geen duidelijkheid kunnen geven. Ook niet waarom overgewicht dit veroorzaakt. Kinderen van moeders met ernstig overgewicht (BMI boven de 30) hebben 2 keer meer kans op astma of piepende ademhaling op 7 jarige leeftijd, vergeleken met kinderen van moeders met een normaal gewicht.

Overgewicht van het kind zelf is deels de verklaring van het verhoogde risico op piepende ademhaling, maar dit is niet met zekerheid te zeggen voor astma. Onze conclusie is dat het hebben van een gezond gewicht voor zowel moeders als kinderen belangrijk is om de kans op astma te verkleinen.

Wist je dat...

- ... de ABCD-studie nu ook te vinden is op sociale media?
- ... je de ABCD-studie kunt volgen via @ABCD_studie op twitter?
- ... je de ABCD-studie ook kunt liken op Facebook?
- ... we jullie op de hoogte zullen houden van het nieuwe meetmoment?
- ... we ook leuke wetenschappelijke feitjes met jullie zullen delen?

ABCD-kinderpagina

Woordzoeker

Zoek de woorden in de woordzoeker. Welk fruit houd je over?
Het antwoord vind je op de website. Tip: dit fruit zit vol vitamine C!

Oplossing:

AARDBEI
ANANAS
APPEL
BANAAN
BES
DRUIF
KERS

KIWI
LYCHEE
MANDARYN
MANGO
PERZIK
VYG

M	A	N	A	N	A	S	S	B
A	A	V	I	L	E	P	P	A
A	K	N	Y	N	K	E	M	N
R	A	E	D	G	I	E	A	A
D	A	S	R	A	Z	H	N	A
B	E	S	U	S	R	C	G	N
E	I	W	I	K	E	Y	O	A
I	P	P	F	E	P	L	N	L

Raad het fruit!

Schrijf de antwoorden van de vragen in de hokjes. De letter die je in het hokje met het cijfer plaatst, zet je ook in het hokje bij de oplossing. Het antwoord vind je op de website.

1. Met Sinterklaas zingen we over de appeltjes van oranje, welk fruit is dat?
2. Waarom zijn ... krom?
3. Welk fruit at Sneeuwwitje waardoor ze in slaap viel?
4. Dit fruit wordt ook wel zomerkoninkje genoemd.
5. Van dit fruit wordt wijn gemaakt.

1.	5							
2.			3					
3.	4							
4.				1				
5.		2						

Oplossing:

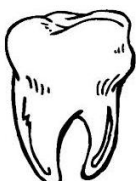
1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Prijsvraag

Welk Nederlands gezegde zie je hieronder? Stuur je antwoord naar abcd@amc.nl en wie weet win jij een mooie prijs!

-e

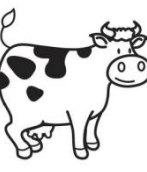
-t +e

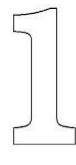
k=v

-in

k=d +t

-en

-e

Oplossing:

Colofon

Contactgegevens

AMC Amsterdam
Afdeling Sociale Geneeskunde
T.a.v. ABCD-studie
Postbus 22660
1100 DD Amsterdam
T: 020 566 1252
E: abcd@amc.nl
W: www.abcd-studie.nl

ABCD projectleider

Dr. Tanja Vrijkotte

ABCD datamanager

Noekie van Lieshout

ABCD onderzoekers

Marieke de Beer MD
Arend van Deutekom MD
Margreet Harskamp MD
Jessica Hrudehy MSc
Sanne de Laat MD
Adriëtte Oostvogels MSc
Ir. Viyan Rashid
Laetitia Smarius MD